

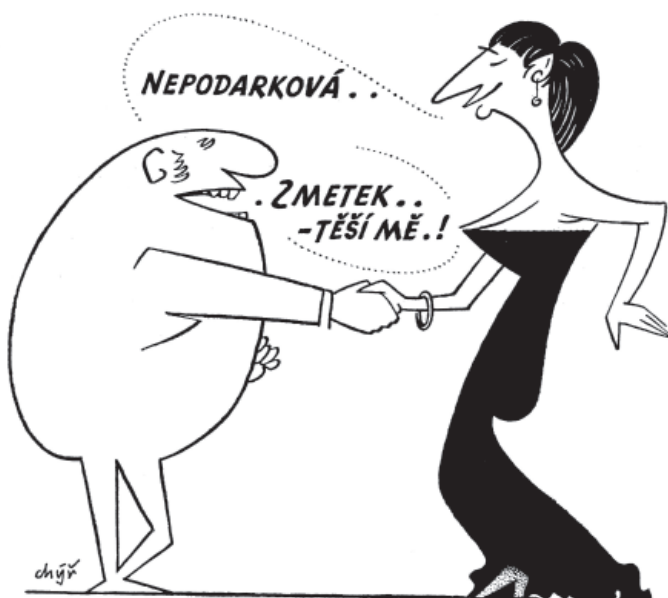
Padesát let výtvarné podoby revue Universitas

JAROSLAV SEDLÁŘ

Při bilancování padesátileté činnosti redakčních rad revue Universitas si připomínáme také program a náplň tohoto periodika, které se těší již takovou dobu přízni určitého vzorku publika, věrného, trvalého a vděčného. Revue Universitas se vždy věnovala publikování odborných statí, informacím o vědeckých výzkumech na jednotlivých fakultách a oborech. Snažila se o zachycení dějin univerzity a sledování životních jubileí učitelů, jejich vědeckých a pedagogických úspěchů a s tím neodmyslitelně spojenou recenzní činností i s diskusemi o aktuálních otázkách vědeckého a společenského života. Už od počátku byla však věnována pozornost také typografické a grafické úpravě časopisu, ilustračním doplňkům, zpočátku kresbám v podobě kresleného humoru, které odlehčovaly a estetizovaly jednotlivá čísla i jejich podobu. Byli to Rudolf Puchýř, Marie Plotěná, Miroslav Pavlík. S jejich kresbami se setkáváme na stránkách prvních čísel revue Universitas téměř pravidelně. Dá se říci, že tito kreslíři na stránkách časopisu takřikajíc zdomácněli a patří ke kmenovým autorům periodika. Marie Plotěná je absolventkou dálkového studia výtvarné výchovy na pedagogické fakultě, Miroslav Pavlík absolvoval filozofickou fakultu. O nich najdou čtenáři podrobnější údaje v Universitas 2/1978, 3/1980 a 6/1980. Byli to výtvarníci svázaní s naší univerzitou, především s pedagogickou fakultou. Rudolf Puchýř studoval na novoměstské reálce, kde v roce 1930 odmaturoval. Po absolvování studia na brněnském Učitelském ústavu učil na základních školách Českomoravské vysočiny, pak v letech 1945 až 1961 pracoval jako odborný pracovník Výzkumného ústavu pedagogického v Brně. Od roku 1961 působil na pedagogické fakultě dnešní Masarykovy univerzity jako odborný asistent na katedře výtvarné výchovy, a to až do roku 1974. Kresby a karikatury publikoval v TRNu, Indexu, Tvorbě, Rovnosti, Hostu do domu, Zemědělských novinách a samozřejmě v časopise Universitas. Ilustroval Malého Bobše Josefa Věromíra Plevy, pravidelně se zúčastňoval výstav horáckých umělců v Novém Městě na Moravě a ve Žďáru nad Sázavou. Horácká galerie vlastní ve svých sbírkách několik jeho karikatur významných uměleckých osobností, například Karla Němce, Vincence Makovského, Bohdana Laciny, Josefa Jambora, Jana Štursy.

Rozpolcenost osobnosti, kresba Rudolfa Puchýře

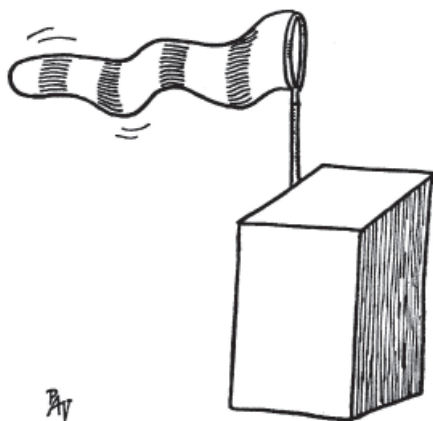

Také Marie Plotěná vystudovala výtvarnou výchovu na brněnské pedagogické fakultě a její: „Uveřejněné kresby v jiných listech, i ty, které přinášíme v tomto našem časopisu, jasně dokazují, že jejich autorka zvládla za poměrně krátkou dobu pestrou škálu námětů, profesí a dějů“ (Ivan Dorovský). Pěstovala čistý kreslený humor, její kresba byla čirá, velmi jemná, tenká a ostrá, vyřbíbená a většinou bez doprovodného textu, navozovala klidný, jemný a kultivovaný vtip.

Miroslav Pavlík byl třetím kreslířem v revue Universitas a jeho postoj ke kreslenému humoru je výstižně zachycen v interview Ivana Dorovského na frontispisu revue Universitas 2/78: „Jak ses dostal ke kreslení a do kterých redakcí ses dostal?“ „Kreslil jsem již od dětství a tak když jsem začal studovat ve velkém městě, navštěvoval jsem kursy u prof. Zeminy na Škole uměleckých řemesel. Mé první kresby se shodou okolností objevily v časopise U 59. Tak nějak vážně jsem se pustil do veselých kreseb až po vojně. Začal jsem pravidelně publikovat v Rovnosti, Kamu, pak ve Večerníku, některé kresby se vetřely i na stránky Obrany lidu, Zemědělských novin, Práce, dokonce i Dikobrazu... Největší radost mám však z rubriky Brněnského večerníku Pondělí s Pavlíkem“. „O co usiluješ svou tvorbou?“ „Snažím se o to, aby kresbičky čtenářům něco říkaly... Vymyslet dobrý vtip je vlastně hrozně těžké a stojí to několik vrásek. Člověk chodí se svraštělým čelem a pod ním se odvíjí různé legrační situace, do kterých si humorista převádí život kolem sebe. A najednou je to tady. Sáhne se do kapsy a rychle jednou větou zaznamenat pointu. Vtip je na světě. Jenom soused či sousedka, sedící ve společnosti nejbližší, řekne: 'Nesed' tady tak a řekni něco veselého.' Ale to už mozek pracuje naplno na dalším vtipu.“

Na rozdíl od Marie Plotěné oba kreslíři, Rudolf Puchýř i Miroslav Pavlík, kreslili své vtipy silnou „ladovskou“ obrysovou kresbou, kterou téměř vždy doplňovali slovními bonmoty nebo vtipnými poznámkami, Miroslav Pavlík často zachycoval figury černou siluetou.

Po odchodu dosavadního šéfredaktora Ivana Dorovského a po nástupu Ivany Holzbachové do funkce šéfredaktorky, na počátku devadesátých let prošel z hlediska výtvarného nejpodstatnější změnou formát revue Universitas, jehož původní čtvercovou podobu, obálku i typografické a grafické (technické) úpravy zajišťoval do konce osmdesátých let Jan Chmelíček. V devadesátých letech se přešlo na obdélný formát na výšku (A5). Úpravci nových obálek se postupně stali Antonín Juračka, František Borovec a Pavel Jílek, grafickou úpravu zajišťoval nejprve Antonín Juračka, Miroslav Dvořák (DaTaPrint) a po něm dodnes Lea Novotná. Kreslenému humoru se od devadesátých let věnovali několika kresbami Petr Skácel, Jan Rajlich a trvaleji pak již

Kresba Miroslava Pavlíka

Kresba Miroslava Pavlíka

Ilustrace Miroslava Pavlíka z Universitas čís. 4, 1975, str. 54 a 96

Antonín Juračka a jeho dcera, akademická malířka Arna Juračková. Antonín Juračka, originální kreslíř, malíř, ilustrátor, grafický designér, ale od konce šedesátých let i kurátor nesčetných výstav v blanenských galeriích, laureát Ceny města Blanska za rok 1996 byl z nich asi nejvýznamnější. Vystudoval Střední uměleckoprůmyslovou školu ve Zlíně, obor užité grafiky a pracoval dlouhou dobu v propagačním oddělení ČKD Blansko. Oboustranně motivující se stala jeho spolupráce s básníkem a spisovatelem Ludvíkem Kunderou. Kunderovy průvodní texty k Juračkovu výtvarnému cyklu „Vari, variace, varieté“ ukazují, kolik lze ve výtvarném umění nalézt inspirace a důvodů k básním. Podobně tomu bylo i ve skvostně rozverném holdování českému jazyku a písmu v cyklu „Cifrklauni“ a „Má abeceda“. Kundera o Juračkovi napsal: „Antonín Juračka, ročník 1927, tvůrce kresleného humoru, podivuhodnému a vymykajícímu se, chodí po Blansku a nikdo si ho nevšímá: on totiž své město přesahuje. Ve věku, kdy mnoho z nás má již životem ousovaná křídla a frázemi zaprášené mozkové závity, byl ve svém myšlení a plachtění svěží a svobodný jako pták.“ Juračkovu výtvarné dílo je také svědectvím o jeho výtvarné rafinovanosti a brilantnosti, kterou prokázal v grafických úpravách publikací i v revue *Universitas*. Mezinárodní bienále humoru a satiry v Gabrovo, *Grafický design 2000*, *Salón moravské grafiky 2002*, zajímavé série čarových kreseb s názvy *Dvanáct hodin dlouhá čára*, *Čára plná schodů*, *Vzpomínka na divadlo v Epidauru*, jejichž varianty uplatnil občas v revue *Universitas*. Potom to byly kruhové tvary *Jaro*, *Léto*, *Podzim*, *Zima*. Právě v nich se staly husté struktury čarových labyrintů mnoha tvarů a velikostí nadlouho Juračkovým základním vyjadřovacím prostředkem, a to vedle plynulé linie, kterou prováděl četné ilustrace do revue *Universitas*.

Reprodukované kresby v revue *Universitas* byly postupně nahrazovány krátkými biografiemi výtvarníků, a to opět většinou spjatými s Pedagogickou fakultou nebo Masarykovou univerzitou vůbec a místo kreseb doplňovány černobílými reprodukcemi jejich děl, což nakonec převládlo v nově založených rubrikách *Náš výtvarník*, *Ismy*, *Kultura a umění*. Z těchto umělců vzpomeňme alespoň některé, Eduarda Miléna, Vincence Makovského, Bohdana Lacinu, Leonida Ochrymčuka, Miroslava Štolfu, Oldřicha Hanzla, Bohumíra Matala, Vlastimila Zábranského, Jiřího Vítka, Ivo Cetla, ale i mimo univerzitu působícího Jana Steklíka, Josefa Hahna, Vladislava Vaculku, Jiřího Hynka Kocmana, Milana Dobeše a dalších.

2

UNIVERSITAS

Revue Masarykovy univerzity v Brně

